

ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЧАСТИНИ ТІЛА» НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД

STUDY OF THE BODY PART IN THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN IN HIGHER SCHOOL: A COMMUNICATIVE APPROACH

У статті подано навчально-методичні матеріали, необхідні для вивчення теми «Частини тіла» на заняттях з української мови як іноземної. Вивчення мови країни, в якій навчаються студенти, є невід'ємною частиною професійної підготовки іноземців. Добір завдань спрямовано на реалізацію комунікативного підходу до вивчення іноземних мов. У навчальній програмі сучасних українських вищих навчальних закладів виділяється невелика кількість годин для вивчення української мови як іноземної, тому завдання викладачів полягає у постановці досить важкого завдання – навчити іноземних студентів за короткий час використовувати українську мову в різних ситуаціях спілкування.

У своєму дослідженні автори представили комплекс завдань, спрямованих на розвиток умінь та навичок учнів: 1) правильно вимовляти та інтонувати українські слова, фрази та речення в процесі читання; 2) сприймати мову та надавати основну інформацію під час прослуховування текстів; 3) графічно відтворити необхідну інформацію в письмовій формі; 4) використовувати необхідний лексичний мінімум у комунікативних ситуаціях, пов'язаних із темою заняття.

Запропонована система вправ сприятиме оволодінню вміннями та навичками спілкуватися в усній та письмовій формі відповідно до цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах та ситуаціях. Враховуючи різні методи та навички спілкуватися в усній та письмовій формі відповідно до цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах та ситуаціях. Враховуючи різні методи та навички спілкуватися в усній та письмовій формі відповідно до цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових сферах та ситуаціях.

Матеріали, описані у статті, призначені для іноземних студентів, які розмовляють мовою на початковому рівні. Завдання, дібрані на основі чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), допоможуть іноземним студентам не лише розширити свій словниковий запас, а й досягти соціальної взаємодії в іншомовному середовищі.

Ключові слова: комунікативний підхід, навчально-методичні матеріали, українська мова як іноземна.

The article provides educational and methodological materials necessary for the study of the topic "Parts of the body" in classes from the Ukrainian language as a foreign language. Studying the language of the country in which the students study is an integral part of the professional training of foreigners. The selection of tasks is aimed at implementing a communicative approach to learning foreign languages. In the curriculum of modern Ukrainian higher education institutions a small number of hours are allocated for studying the Ukrainian as a foreign language, therefore the task of lecturers is to set up a rather difficult task – to teach foreign students in a short time to use the Ukrainian language in various communication situations with native speakers. In our research, we present a set of tasks aimed at developing the skills and abilities of students: 1) correctly articulate and intonate Ukrainian words, phrases and sentences in the process of reading; 2) to perceive the language of speech and to provide basic information during the listening; 3) graphically reproduce the required information in writing; 4) use the necessary lexical minimum in communicative situations related to the topic of the class.

The proposed system of exercises will facilitate the mastery of skills and abilities to communicate in oral and written form in accordance with the goals and social norms of speech behavior in typical spheres and situations. The materials described in the article are intended for foreign students who speak the language at the initial level.

Tasks, selected on the basis of four main types of speech activity (listening, speaking, reading, writing), will help foreign students not only expand their vocabulary, but also achieve social interaction in a foreign-language environment.

Key words: communicative approach, teaching materials, Ukrainian as a foreign language.

УДК 811.161.2:376.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-18-2-7>

Мельник Т.П.,

канд. філол. наук,
доцент кафедри української мови
Тернопільського національного
медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
Міністерства охорони здоров'я України
Заліпська І.Я.,
канд. філол. наук,
викладач кафедри української мови
Тернопільського національного
медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
Міністерства охорони здоров'я України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Невід'ємним складником професійної підготовки іноземних студентів різного профілю є вивчення мови тієї країни, у якій вони навчаються. У навчальних планах сучасних українських вищих освітніх закладів на вивчення української мови як іноземної виділено незначну кількість годин, тому перед викладачами поставлено досить складне завдання – навчити студентів-іноземців у короткий термін використовувати українську мову в різних комунікативних ситуаціях із носіями мови. З урахуванням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [1], основним підходом, за допомогою якого стало можливим поєднання знань з фонетики, граматики, лексики та розуміння реалізації мови у спілкуванні, обрано комунікативний підхід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комунікативний підхід у викладанні різних мов досліджували вітчизняні та закордонні вчені починаючи з другої половини ХХ століття. У наш час комунікативний підхід у навчанні іноземної мови неодноразово ставав об'єктом наукових студій науковців Грищенко І.В., Козак М.В., Байдак Л.І., Годованець Н., Євдокімова-Лисогор Л.А., Бесараб Т.П., Ніколаєнко О.В., Янчук Н.В., Касьяненко Т.А. та інших. Більшість розвідок спрямовані на теоретичне обґрунтування комунікативного методу, проте майже немає праць, у яких би розглядалось практичне втілення комунікативного підходу у вивченні української мови як іноземної у вищій школі.

Мета статті – запропонувати комплекс навчально-методичних матеріалів для вивчення

теми «Частини тіла» за умов використання комунікативного підходу в навчанні української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. У науковому дослідженні автори подають на розгляд комплекс завдань, спрямованих на формування у студентів умінь та навичок: 1) правильно артикулювати та інтонувати українські слова, словосполучення та речення у процесі читання; 2) сприймати мову на слух та виділяти основну інформацію під час аудіювання; 3) графічно відтворювати необхідну інформацію на письмі; 4) використовувати необхідний лексичний мінімум у комунікативних ситуаціях, пов'язаних із темою заняття. Поєднуючи різні методи та форми роботи, автори виокремили ті завдання, за допомогою яких вдалося забезпечити активну участь кожного студента на занятті, стимулювати інтерес і прагнення вивчати мову.

Завдання 1. Слухайте. Читайте.

Тіло, голова, волосся, обличчя, лоб, вухо, ніс, око, брова, вії, рот, язик, зуб, губа, щока, підборіддя, горло, шия, рука, нога, палець, серце, живіт, шлунок, спина, шкіра, коліно, кістка, кулак, лікоть, плече, легені, мозок, печінка, нирки, бік.

Запам'ятайте: бровá – брóви, губá – губи, щокá – щóки, рукá – рúки, ногá – нóги, зúб – зúби, пáлець – пáльці, вúхо – вúха, óко – óчи.

Завдання 5. Прочитайте і запам'ятайте.

ХТО?		КОГО? У КОГО?		ПРИКЛАД
Він	тата	у тата	+ болить (1) + болять (2...)	У тата болить рука. У брата болять очі.
	брат	у брата		
Вона	дідусь	у дідуся		
	лікар	у лікаря		
	Віталій	у Віталія		
	мама	у мами		У мами болить нога. У бабусі болять руки.
	бабуся	у бабусі		
	Марія	у Марії		

Завдання 6. Відповідайте.

Зразок: У кого болить голова? (мама) – У мами болить голова.

- У кого болить ніс? (друг)
- У кого болять зуби? (бабуся)
- У кого болить горло? (дочка)
- У кого болить палець? (тата)
- У кого болять ноги? (дідусь)
- У кого болить вухо? (син)
- У кого болить око? (тітка)
- У кого болять руки? (чоловік)
- У кого болить губа? (сестра)
- У кого болять пальці? (дружина)
- У кого болить рука? (Анна)
- У кого болить шия? (Ахмед)
- У кого болить нога? (Софія)
- У кого болять вуха? (дядько)

Завдання 7. Прочитайте діалог.

- Добрий день, лікарю! Можна зайти?
- Добрий день! Так, заходьте. Прошу, сідайте.
- Мене звати Ахмед Альмехді, а це моя сестра Маріам.
- Вона розмовляє українською мовою?

Зверніть увагу!

Який? – Лівий бік, цей кулак, той палець – чоловічий рід.

Яка? – Права нога, ця рука, та кістка – жіночий рід.

Яке? – Червоне горло, це коліно, те вухо – середній рід.

Завдання 2. Пишіть слова у таблицю.

Мій Моя Моє Мої

Голова, вуха, нога, зуб, тіло, палець, око, брова, рот, шия, язик, щока, ніс, губа, руки.

Завдання 3. Поставте запитання чий? чия? чий? чий?

Зразок: Це моя голова. – Чия це голова?

- Це твій язик.
- Це його вуха.
- Тут її руки.
- Це моя шия.
- Там ваші ноги.
- Це мої пальці.
- Це твоя щока.
- Тут мій ніс.
- Це твоє обличчя.
- Це його зуби.
- Це твої брови.
- Це її тіло.
- Це його вії.
- Це його палець.

Завдання 4. Читайте. Пишіть слова твій, твоя, твоє, твої.

- Це ___ рот.
- Це ___ зуби.
- Це ___ ноги.
- Це ___ палець.
- Це ___ нога.
- Це ___ рука.
- Це ___ серце.
- Це ___ коліно.
- Це ___ живіт.
- Це ___ горло.
- Це ___ очі.
- Це ___ плече.
- Це ___ язик.
- Це ___ руки.

- Вона погано розмовляє українською мовою і мало розуміє.
- Ви навчаєтеся у Тернополі?
- Так, зараз ми на 1 (першому) курсі.
- У якому університеті Ви навчаєтеся?
- Ми студенти Тернопільського державного медичного університету.
- За якою адресою Ви живете?
- Наша адреса: вулиця Живова, будинок 3, кімната 215.
- Що з Вами трапилось? Що у Вас болить?
- Моя сестра погано почувається.
- Що у сестри болить?
- Горло.
- Горло червоне. Це ангіна. Потрібно іти в аптеку і купити ось ці ліки.
- Добре, лікарю, дякую. До побачення!
- Прошу. До побачення!

Запам'ятайте!

Я погано почуваюся Ти погано почуваєшся Він, вона погано почувається Ми погано почуваємося Ви погано почуваєтеся Вони погано почуваються	Я погано себе почуваю Ти погано себе почуваєш Він, вона погано себе почуває Ми погано себе почуваємо Ви погано себе почуваєте Вони погано себе почувають
---	---

Завдання 8. Відповідайте на питання до діалогу.

1. Як звати пацієнта?
2. Хто розмовляє з лікарем?
3. Хто мало розуміє українську мову?
4. У якому місті навчаються брат і сестра?
5. У якому університеті навчаються студенти?
6. На якому курсі навчаються іноземці?
7. За якою адресою живуть брат і сестра?
8. Що болить у сестри Ахмеда?
9. Який діагноз у студентки?
10. Куди ідуть студенти, щоб купити ліки?

Завдання 9. Прочитайте і запам'ятайте.

ХТО?	У КОГО?		ПРИКЛАД
Я	У мене	+ болить (1)	У мене болить живіт.
Ти	У тебе		
Він	У нього	+ болять (2...)	У тебе болять коліна.
Вона	У неї		
Ми	У нас		
Ви	У вас		
Вони	У них		

Завдання 10. Відповідайте. Пишіть за зразком.

Зразок: Що у (ми) болить? (очі) – Що у нас болить? У нас болять очі.

1. Що у (він) болить? (спина)
2. Що у (вони) болить? (зуби)
3. Що у (вона) болить? (серце)
4. Що у (він) болить? (нирки)
5. Що у (ми) болить? (вуха)
6. Що у (Ви) болить? (лікоть)
7. Що у (вона) болить? (живіт)
8. Що у (ти) болить? (палець)
9. Що у (Ви) болить? (голова)
10. Що у (вони) болить? (очі)
11. Що у (він) болить? (коліно)
12. Що у (вона) болить? (око)
13. Що у (Ви) болить? (шия)
14. Що у (він) болить? (плече)

Завдання 11. Пишіть і говоріть правильно речення.

1. У мене болить (лівий рука).
2. У неї болить (цей нога).
3. У тебе не болить (той плече)?
4. У нього болить (правий око).
5. У тебе болить (правий нога), а у мене болить (правий рука).
6. Що у Вас болить? У мене болить (ця палець).
7. У мене (червоний горло) і болить голова. Потрібно іти до лікаря.
8. У неї болить

Завдання 14. Вивчіть і складіть діалоги.

У Вас щось болить? Що у Вас болить? Де болить? Що Вас турбує? У вас є алергія на щось? У мене болить ось тут.	У мене болить голова. У мене алергія на ці ліки. Вам потрібно іти в аптеку. Вам потрібно іти до лікаря. Вам потрібно купити ліки. Потрібно викликати швидку допомогу.
--	--

- (праве бік). Потрібно викликати швидку допомогу. 9. Це мій брат. У (він) болить (лівий вухо). 10. Це моя сестра. У (вона) болить (правий коліно). 11. Це мій тато. Він погано (почуватися). У (він) болить серце. 12. Це мої друзі. Вони погано (почуватися). 13. Я погано (почуватися). У мене болять (цей зуб). 14. Мій друг погано (почуватися). Сьогодні у (він) вже не болить плече, але болить (цей рука).

Завдання 12. Читайте діалог.

- Привіт, Андрію!
- Привіт, Вікторе! Як у тебе справи?
- Добре, дякую. А у тебе, Андрію?
- У мене не дуже добре.
- Чому? Ти погано почуваєшся?
- Так. Я погано почуваюся.
- Що у тебе болить?
- У мене болить коліно і ще дуже болить права рука.

- А що сталося?
- Вчора ввечері я грав футбол у спортивному залі та впав.

- Потрібно іти до лікаря або викликати швидку допомогу.

- Мій брат говорив, що тут є лікарня медичного університету. Ти не знаєш, де?

- Лікарня є на вулиці Клінічна, 1. Тобі потрібна моя допомога?

- Так. Я не можу йти. Допоможи мені викликати таксі. Я забув телефон вдома.

- Добре. Зараз буде машина № 73. Ось вона.

- Дякую. Бувай.

- Бувай.

Завдання 13. Відповідайте на питання до діалогу.

1. Як почувається Андрій?
2. Як почувається Віктор?
3. Що болить у Андрія?
4. Коли Андрій грав футбол?
5. Де впав хлопець?
6. Де є лікарня медичного університету?
7. Чи викликає Андрій швидку допомогу?
8. Що забув Андрій вдома?
9. Що викликає Віктор для Андрія?

Щоб перевірити значний обсяг теоретичного матеріалу, сформовано перелік тестів, які дозволять студентам оцінити їхній рівень засвоєння матеріалу та перспективи у складанні загального підсумкового контролю. Наприклад:

Тест 1. У якому рядку записано назви внутрішніх органів?

- A. серце, лопатка, ніс, печінка;
- B. підшлункова залоза, шлунок, очі, серце;
- C. рука, нога, шлунок, лоб;
- D. обличчя, спина, шия, вухо;
- E. легені, серце, нирки, печінка.

Тест 2. У якому рядку записано назви частин тіла?

- A. передпліччя, щока, ніс, п'ята;
- B. поясниця, аптека, кисть, гомілка;
- C. здоров'я, нога, вухо, ангіна;
- D. обличчя, медсестра, спина, рецепт;
- E. рука, клініка, таблетка, халат.

Висновки. Запропоновані авторами навчально-методичні матеріали є науково виправданими, оскільки в них фонетичні, грама-

тичні та лексичні аспекти функціонування української мови подано в різних комунікативних контекстах, можливих у щоденному спілкуванні з носіями мови. Завдання, дібрані з урахуванням чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма), допоможуть студентам-іноземцям не лише розширити свій словник, а й досягти соціальної взаємодії в чужомовному середовищі.

Перспективи подальших досліджень полягають у застосуванні комунікативного підходу в підготовці матеріалів з української мови як іноземної за професійним спрямуванням.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Українська мова як іноземна: навч посіб. / І.І. Гавришак та ін.; за ред. М.П. Тишковицевої. Тернопіль : ТДМУ, 2018. 168 с.